

Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin adli hemşireliğe ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi

Identification of the knowledge levels of the senior students in nursing department concerning forensic nursing

Birgül Cerit, Mehmet Ali Çalışkan, Simge Çoşkun, Gülnur Temelli

Corresponding author: Birgül Cerit

Bolu Health High School, Bolu Abant İzzet Baysal University, Gököy Campus, Bolu, Türkiye
email: birgulcerit@yahoo.com.tr

ÖZET:

AMAÇ: Bu araştırma hemşirelik son sınıf öğrencilerinin adli hemşireliğe ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Araştırmaların verileri bir üniversitenin hemşirelik bölümünde son sınıfta okuyan 88 öğrenciden elde edilmiştir. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesi içerik analizi ile yapılmıştır.

BULGULAR: Çalışmada öğrencilerin adli hemşireliğin kavram olarak ne anlama geldiğine ilişkin bilgi sahibi oldukları ortaya çıkmıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin çoğunluğunun adli hemşireliğin tanımını ve amacını, rol ve sorumluluklarına ilişkin uygun yanıtlar verdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin genel olarak adli hemşirenin çalışma alanları ve bilgi sahibi olması gereken konulara ilişkin bilgileri olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası adli hemşirenin uygulamaları ile adli olayın sonuçlarına etki edebileceğini belirtirken, nasıl etkileyebileceğine yönelik yeterli bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir.

SONUÇ: Çalışmada öğrencilerin adli hemşireliğe ilişkin istenilen düzeyde olmamakla birlikte farkındalıklarının ve bilgilerinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adli hemşirelik, hemşirelik, öğrenci hemşire

ABSTRACT:

OBJECTIVE: The study has been conducted with the purpose of determining the knowledge levels of the senior students in nursing department about forensic nursing.

METHODS: This study has been designed in qualitative study pattern. The data of the study have been collected from 88 senior students studying at nursing department of a university. Semi-structured interview technique has been used in the collection of the data. The evaluation of the data of the study has been made with content analysis.

RESULTS: It has been deduced in the study that the students have knowledge on what forensic nursing means conceptually. It has been identified that majority of students who have been included in the interview know the definition, aim, roles and responsibilities of forensic nursing. It can be stated that the students generally have knowledge on different fields of forensic nursing and about the subjects that they need to have knowledge. More than half of the students who participated in the study stated that the forensic nursing implementations may have impact upon the results of forensic cases, however it has been found out that they do not have adequate information on how such nursing can affect the findings of forensic cases.

CONCLUSION: In the study, it has been revealed that the students have awareness and knowledge related forensic nursing although not at the desired level.

Keywords: Forensic nursing, nursing, nursing student

GİRİŞ

Adli olay kapsamında değerlendirilen, ateşli silah, patlayıcı madde, kesici, delici alet yaralanmaları, zehirlenmeler, darp olguları, tüm cinayet ve intihar orijinli ölümler, şüpheli ölümler ve yaralanmalar öncelikle sağlık kuruluşuna getirilirler (1, 2). Dolayısıyla sağlık kuruluşuna getirilen kurbanlar ve failer ile ilk önce hastanelerde 7/24 saat çalışan hemşireler karşı karşıya gelir (3). Hemşirelerin adli olgularla karşılaşmaları, delil kaybını önlemek ya da travmaya maruz kalmış bireyin içinde bulunduğu ruh halini gözeterek bakım vermek açısından önem arz etmektedir. Günümüzde hemşirelerin iş yükü düşünüldüğünde, bazen olayın aciliyeti ve önemi ile birlikte, deliller unutulabilmekte ya da göz ardı edilebilmektedir. Oysa ki delillerin uygun şekilde toplanması ve saklanması, adli soruşturmada kullanılabilmesi için gereklidir (2). Dolayısıyla adli olguların doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve kurbanlara bakım verirken delillerin güvenliğinin sağlanması önemli hale gelmiş ve adli hemşirelik, hemşireliğin bir uzmanlık dalı olarak 1995'te Amerikan Hemşireler Birliği (American Nurses Association) tarafından tanınmıştır (4).

Alanyazında adli hemşireliğe ilişkin çeşitli tanımlar yer almaktadır. Uluslararası Adli Hemşireler Birliği (IAFN)'nin tanımına göre adli hemşirelik, sağlık ve adli sistemlerin kesiştiği genel hemşirelik uygulamalarıdır (5). Bir başka tanıma göre ise "hemşirelik biliminin yasal prosedürlere uygulanması olup, adli bilimlerin, hemşirelerin eğitimleri ile birleştirilerek, bilimsel araştırmalara, yaralı veya ölü mağdurların muayenesine, suç, şiddet, kriminal aktivite ve travmatik kaza faillerinin rehabilitasyonuna uygulanması"dır (4,6,7). Bu tanımlara göre, hemşirelerin adli vakalara yaklaşım konusunda temel hemşirelik uygulamalarının yanı sıra yasal süreçlere ilişkin konularda da bilgilerinin olması gerektiği açıktır. Bu bilgilere sahip olan hemşireler, uygulamalarıyla kurbanlarının haklarını, olayı aydınlatacak delilleri ve kendilerini yasal olarak koruyacak ve

mahkemeye taşınan olayların aydınlatılmasına katkı sağlayacaklardır. Sharma (2003)'nin belirttiğine göre; "Adli delil sürecinin uygun bir şekilde yönetilmesi suçluluk ya da suçsuzluk hükmünün verilmesinde belirleyici bir faktör olabilmektedir" (8). Dolayısıyla bir hemşirenin kanıtı fark etme ve toplama becerisi suçun araştırılmasında önemli rol oynamakla birlikte, yasal kararların sonucunu da etkileyebilmektedir. Hemşire, olası cezai davalar gibi karmaşık durumlarda adli delillerin yanlış veya eksik olarak toplanmasını engelleyebilir ve ilgili kanıtın belirsiz hale gelmesini önleyebilir (9). Hemşirelerin bu süreçte etkin rol alabilmesi için adli hemşirenin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin bilgi ve beceri sahibi olması gereklidir. Ancak, ülkemizde görev tanımı yapılmış, yasal olarak tanımlanmış adli hemşirelerin olmaması (10), hemşirelerin uzmanlık alanlarına göre istihdamının istendik düzeyde bulunmaması ve adli hemşireliğe ilişkin eğitim almış ve bu konuda yeterliği ve yetkinliği olan hemşire sayısının sınırlı sayıda olması, önem ve hassasiyet gerektiren adli hemşirelik uygulamalarının

Tablo 1: Öğrencilerin adli hemşirelik denilince aklıklarına gelen ilk kelimeye ilişkin kodlar

Kodlar	n
Adli vaka/olay	22
Otopsi	18
Suç ve suçlu	13
Adalet	7
Adli kurum	5
Cinayet	5
Mahkum	5
Mahkeme	3
Cezaevi	3
Hasta hakları	1
Kanun	1

bilinçli bir şekilde gerçekleştirilmediğini düşündürmektedir. Alanyazında da adli hemşireler tarafından yapılması gereken kayıtların tutulması, hastanın üzerinden çıkan delillerin korunması ve özel koşullarda saklanması gibi görevlerin özel eğitim almamış hemşireler tarafından yapıldığı yer almaktadır. Bu durum delillerin yok olmasına, kurbanların mağduriyetine, suçluların hak ettiği cezayı almamasına ve hatta toplumun iç huzurunun bozulmasına neden olabilmektedir (11, 12).

Yapılan çalışmalar, sağlık bakım profesyonellerinin adli olgulara yönelik olarak üzerlerine düşen görevleri yerine getirdiklerini düşünmelerine rağmen, olgulardan biyolojik örneklerin toplanması, saklanması ve transferi konusunda farkındalıklarının ve bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır (13-15). Nitekim Gökdoğan ve Erkol (2005)'ün klinik hemşireler ve hemşire eğitimciler üzerinde yaptıkları çalışmada da, katılımcıların %83.8'inin adli hemşirelik ve rollerine ilişkin bilgilerinin olmadığı ortaya çıkmıştır (16). Bir başka çalışmada ise, katılımcıların %80.4'ünün adli olgudan biyolojik delil toplanması, saklanması ve transferi konusunda bir eğitim almadıklarını bildirmesi, mevcut durumun aciliyetini ve önemini gözler önüne sermektedir (17).

Yukarıdaki araştırma sonuçlarına dayalı olarak hemşirelerin adli olguya yaklaşım konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları ifade edilebilir. Bu bağlamda geleceğin sağlık bakım profesyoneli olacak hemşirelik öğrencilerinin benzer sorunlarla karşı karşıya kalmaması ve sürecin uygun şekilde yönetilebilmesi için adli hemşirelik ve uygulamalarına ilişkin bilgilendirilmesi ve konunun önemine dair farkındalıklarının oluşturulması önemlidir. Bu görüşten yola çıkarak, bu çalışmada mezun konumunda olan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin adli hemşireliğe ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Nitel araştırma deseninde tasarlanan bu çalışma hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin adli hemşireliğe ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın katılımcılarını bir sağlık yüksekokulunun 2016-2017 eğitim öğretim yılında öğrenim gören ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 88 hemşirelik son sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcıların 71'i kız, 17'si erkek öğrenci ve yaş ortalaması 21.35 ± 0.84 dır (range 20-26).

Araştırma konusuna ilişkin veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile araştırmacılar tarafından oluşturulan görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Görüşmeler araştırmacılar tarafından not alınmış, her bir görüşme yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Katılımcılara isimlerinin gizli tutulacağı ifade edilmiş ve her birine bir kod isim verilerek görüşme yapılmıştır. Görüşme formunda "adli hemşirelik denilince aklınıza gelen ilk kelimeler, adli hemşireliğin tanımı, adli hemşirenin rol ve sorumlulukları, adli hemşirenin çalışma alanları, adli hemşirenin hangi konularda bilgi sahibi olması gerektiği, adli hemşire uygulamaları ile adli olayın sonuçlarını etkileyebilir mi ve adli hemşire uygulamaları ile adli olayın sonuçlarını nasıl etkileyebilir" soruları yer almaktadır.

Verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi kullanılmıştır. Öğrencilerden elde edilen veriler bilgisayar ortamında yazılmış, her bir soruya ilişkin elde edilen metin araştırmacılar tarafından tek tek okunduktan sonra kodlamalar yapılmış ve ilgili kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur.

Araştırmanın uygulanması için araştırmanın yapıldığı okuldan resmi yazılı izin ve katılımcılardan yazılı aydınlatılmış onam alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma bulguları temalar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kelime olarak adli hemşirelik

Adli hemşirelik kavramıyla ilgili olarak öğrencilerin ifade ettikleri uygun kelimeler Tablo 1'de verilmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu adli hemşirelik denilince akıllarına gelen ilk kelimenin "adli vaka/olay (n: 22)" olduğunu ifade etmişlerdir. Bir öğrenci (Ö11) bu görüşünü "yaralanmalar ve yaralayanlarla ilgili

Tablo 2: Adli hemşireliğin tanımı

Kodlar	n
Adli vakalardan sorumlu olma, bakım verme	38
Adli olayları inceleme ve araştırma	12
Hastalara din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın adalet dağıtma	5
Ölümlerle ilgilenen hemşirelik alanı	2
Otopsiye yardım etme	1
Hemşireleri hasta şiddetinden koruma	1

olaylar” şeklinde belirtmiştir. Öğrenciler ikinci sırada adli hemşirelik denilince akıllarına gelen ilk kelimenin “otopsi [n: 18]” olduğunu söylerken Ö41 bu görüşünü “ölüm nedenini araştırma” olarak açıklamıştır. Adli hemşireliğin öğrencilere çağrışım yaptığı kelimelere bakıldığında genellikle adalet kavramıyla örtüşen kelimeler olduğu söylenebilir. Bazı öğrenciler ise, adli hemşireliğin çağrıştırdığı kelimeleri merhamet, hastane, temel yaşam desteği olarak tanımlamışlardır.

Adli hemşireliğin tanımı

Öğrencilerin adli hemşireliğe ilişkin yapmış oldukları tanımlamalar Tablo 2’de sunulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu adli hemşireliği “adli vakalardan sorumlu olma, bakım verme [n: 38]” olarak tanımlamışlardır. Diğer katılımcılardan 12’si adli hemşireliği “adli olayları inceleme ve araştırma”, beşi “hastalara din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın adalet dağıtma” ikisi de “ölümlerle ilgilenen hemşirelik alanı” tanımlaması yapmıştır. Soruya ilişkin bazı öğrencilerden otopsiye yardım etme [n:1], hemşireleri hasta şiddetinden koruma [n:1] gibi farklı yanıtlar da gelmiştir.

Adli hemşirenin rol ve sorumlulukları

Adli hemşirenin rol ve sorumlulukları kapsamında öğrencilerin belirtmiş olduğu uygun ifadelerin yer aldığı Tablo 3 incelendiğinde; 21 öğrenci “adli vakayı tarafsız bir şekilde ilgili birime bildirme”, 16 öğrenci “hasta bakımı, tedavi ve danışmanlık” ve

Tablo 3: Adli hemşirenin rol ve sorumlulukları

Kodlar	n*
Adli vakayı tarafsız bir şekilde ilgili birime bildirme	21
Hasta bakımı, tedavi ve danışmanlık	16
Adli vakada bireylere önyargısız eşit sağlık hizmeti sunma	15
Cezaevindeki mahkumların biyolojik, psikolojik ve sosyal sorunları ile ilgilenme	14
Bireylerin gizlilik ve mahremiyetine özen gösterilmesi	8
Kanıtların korunması	6
Adli vakanın yönetimi	6
Eğitim	4
Diğer adli birimlerle işbirliği	3

*n katlanmıştır.

15 öğrenci de “adli vakada bireylere önyargısız eşit sağlık hizmeti sunma” olarak tanımlamıştır. Altı öğrenci “kanıtların korunması”na vurgu yapmış ve öğrencilerden biri (Ö12) bu görüşünü “kanıtları koruma, gerekli numuneyi saklama, bulguları rapor ve kaydetme” şeklinde belirtmiştir.

Adli hemşirenin çalışma alanları

Öğrencilerin adli hemşirenin çalışma alanları ile ilgili verdiği uygun yanıtlar için Tablo 4 incelendiğinde; çoğunluğu adli hemşirenin çalışma alanlarını kapsayan yanıtlar verirken sınırlı sayıda katılımcı ise bu soruya üniversite, adliye, ameliyathane, otopsi, emniyet müdürlüğü ve morg gibi farklı yanıtlar vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu adli hemşirenin hastanelerde [n: 46] çalışması gerektiğini ifade ederken Ö48 bu görüşünü “hastanelerde oluşturulacak özel birimlerde çalışmalı” olarak açıklamıştır.

Adli hemşirenin bilgi sahibi olması gereken konular

Tablo 5’de öğrencilerin adli hemşirelerin bilgi sahibi olması gereken konulara ilişkin verdiği uygun yanıtlar yer almaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu

Tablo 4: Adli hemşirenin çalışma alanları

Kodlar	n*
Hastaneler	46
Adli tıp kurumları	25
Cezaevleri	25
Acil servis	11
Toplum sağlığı merkezleri	10
Olay yeri inceleme	7
Okul	2
Sağlık Bakanlığı	2
Adalet Bakanlığı	2
Çocuk esirgeme kurumu	1
İslahevi	1

adli hemşirenin bilgi sahibi olması gereken konuların “adli hemşirenin rol ve sorumlulukları, adli vakaya yaklaşım, vaka yönetimi ve bilgi aktarımı (n: 26)” olduğunu söylemiştir. On altı öğrenci adli hemşirenin “insan/hasta/suçlu psikolojisi, hasta ve yakınları ile iletişim”, 15 öğrenci ise adli hemşirenin “hukuk kuralları, yasal süreç” hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğu adli hemşire, uygulamaları ile adli olayın sonuçlarını etkileyebilir (n: 59) görüşünde iken 27 öğrenci etkileyemeyeceğini söylemiş ve iki öğrenci de bilmediği yönünde görüş bildirmiştir. Olumlu görüş bildiren öğrencilerin 19’u “adli olayın seyrini olumlu etkileyebilir” derken, 77 bu görüşüne “hemşirelik profesyonel bir meslek olduğu için bilgi birikimiyle ekip arkadaşlarının görmediği noktaları yakalayabilir” şeklinde açıklık getirmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada, öğrencilerin çoğunluğu adli hemşirelik denilince akıllarına gelen ilk kelimenin “adli vaka/olay” ikinci sırada ise “otopsi” olduğunu ifade etmişlerdir. Konuya ilişkin yapılan çalışmalarda benzer şekilde, hemşirelik öğrencilerinin adli hemşireliği en çok “otopsi” kavramı ile eşleştirmiş

oldukları ortaya çıkmıştır (12, 18). Otopsi adli hemşirenin görevleri arasında yer almamaktadır (19). Dolayısıyla otopsinin adli hemşireliğe ilişkin çağrışım yapan kavramlar içinde ikinci sırada yer alması, öğrencilerin adli hemşireliğe ilişkin bu algılarının uygun olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak araştırmada genel olarak öğrencilerin verdiği yanıtlar dikkate alındığında, adli hemşireliğin kapsamına giren konulara ilişkin kelimelerin çağrışım yapması, öğrencilerin konuya ilişkin farkındalıklarının olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu durum öğrencilerin klinik uygulamalarında ve mesleki yaşantılarında karşılaşacakları adli vakayı tanıyabileceklerini gösterebilir.

Çalışmada öğrencilerin çoğunluğu adli hemşireliğin tanımını “adli vakalardan sorumlu olma, bakım verme” ve ikinci sırada da “adli olayları inceleme ve araştırma” olarak yapmıştır. Öğrenci hemşireler ile yapılan benzer bir çalışmada araştırma bulgumuzu destekler sonuçlar elde edildiği bildirilmiştir (20). Uluslararası Adli Hemşireler Birliği (IAFN)’ne göre adli hemşirelik, hemşirelik temel eğitimi doğrultusunda, şiddet, travma ve diğer suç olgularının failleri ile travma ve/veya ölüm olgularındaki kurbanların muayenesine ve bilimsel olarak araştırılmasına katkı sağlamaktır. Bu tanım doğrultusunda öğrencilerin adli hemşireliği kısmen tanımlayabildikleri söylenebilir. Geleceğin sağlık bakım profesyoneli olacak hemşirelik öğrencilerinin adli hemşireliğe ilişkin uygun tanım yapmaları ve adli hemşireliğin ne olduğunu bilmeleri, hem adli vakaları tanımları hem de bu alana ilişkin kendilerini geliştirmeleri, eğilimlerini belirlemeleri bakımından önemlidir. Aynı zamanda konuya ilişkin yeterli bilgiye sahip olmaları, adli vaka yönetimini doğru bir şekilde yapmaları açısından gereklidir.

Çalışmada adli hemşirenin rol ve sorumluluklarına ilişkin soruyu öğrencilerin çoğunluğunun “adli vakayı tarafsız bir şekilde ilgili birime bildirme” olarak tanımladıkları, az sayıda öğrencinin “kanıtların korunması”, “adli vakanın yönetimi”, “diğer adli birimlerle işbirliği”ne dikkat çektikleri, “adli vakada ön yargısız eşit sağlık bakım hizmeti sunma”, “bireylerin mahremiyetine özen gösterme”, “hasta bakım tedavi ve danışmanlık” ve “eğitim” gibi genel yanıtlarla da hemşirenin rol ve sorumluluklarına ilişkin ifadelerde buldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin genel olarak görüşleri de-

ğerlendirildiğinde sınırlı da olsa adli hemşirenin rol ve sorumluluklarına ilişkin bilgi sahibi oldukları ortaya çıkmıştır. Konuya ilişkin yapılan çalışmaların sonuçları, bu araştırmanın bulgusuyla benzerlik göstermektedir (20-22). Topçu ve Kazan (2016)'ın yapmış olduğu bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin % 42,1'inin adli hemşirenin rol ve sorumluluklarını bilmediği, %40'nın ise, delillerin kayıt edilmesinin adli hemşirenin rol ve sorumluluğunda olabileceğini düşündükleri belirlenmiştir (18). Son yıllarda küresel olarak artan şiddet olaylarına paralel olarak ülkemizde, suça maruz kalmış birey sayısında, şiddete bağlı yaralanma, ölüm ve istismar olgularında önemli ölçüde artış olmuştur. Artan bu şiddet olaylarının döngüsünün durdurulması ve suçlulara hak ettikleri cezaların verilebilmesi için olayların dikkatle araştırılması gerekliliği ön plana çıkmıştır. Bu nedenle sağlık profesyonellerinin çalışma alanlarında konu ile ilgili uzmanlar (Adli tıp uzmanları, kolluk kuvvetleri vs.) gelene kadar kanıtların toplanması, kayıt edilmesi, saklanması ve korunması gibi uygulamalara azami dikkat göstermeleri gereklidir (9, 10). Bu süreçte adli vaka yönetiminin uygun şekilde gerçekleştirilebilmesinde mağdur/kurbanla ilk karşılaşan sağlık profesyoneli olarak hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Geleceğin hemşireleri olacak öğrencilere, adli hemşireliğe, adli hemşirenin rol ve sorumluluklarına ilişkin bilgi ve becerilerini artıracak eğitim programlarının planlanmasının, konuya ilişkin sınırlı düzeyde olan farkındalıklarına olumlu yansıtacağı ifade edilebilir.

Araştırmada öğrencilerin çoğunluğunun adli hemşirenin çalışma alanlarına yönelik belirgin tanımlar yapmadıkları, genel olarak ifadelerde bulunmakla birlikte uygun yanıtlar verdikleri, sınırlı sayıda katılımcının üniversite, adliye, ameliyathane, otopsi, emniyet müdürlüğü ve morg gibi farklı görüşler bildirdiği belirlenmiştir. Konuya ilişkin yapılan diğer çalışmalarda da araştırma bulgumuza benzer sonuçlar elde edilmiştir (12, 18, 22). Adli hemşirenin çalışma alanları kapsamlı olmasına rağmen öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda genel ifadelerde bulunması, adli hemşirenin çalışma alanlarına ilişkin farkındalıklarının olduğunu göstermektedir. Ancak öğrencilerin belirgin olarak adli hemşirenin çalışma alanlarına ilişkin yeterli görüş bildirmemesi, konuya ilişkin bilgi eksikliklerinin olduğunu düşündürmektedir. Oysaki günümüzde

Tablo 5: Adli hemşirenin bilgi sahibi olması gereken konular

Kodlar	n*
Adli hemşirenin rol ve sorumlulukları, adli vakaya yaklaşım, vaka yönetimi, bilgi aktarımı	26
İnsan/hasta/suçlu psikolojisi, hasta ve yakınları ile iletişim	16
Hukuk kuralları, yasal süreç	15
Temel hemşirelik bilgi ve becerileri	11
Kanıt unsurları	2
Adli vakaların neler olduğu	2
Etik	1

adli hemşireler artık hemen her klinikte, ıslahevi, tecavüz kriz merkezleri, cezaevleri ve okullar gibi yaşamın pek çok alanında çalışabilmektedirler (23). Alanyazında da adli hemşirenin çalışma alanları genel olarak klinik adli hemşirelik, adli psikiyatri hemşireliği, olay yeri incelemesinde adli hemşirelik, adli geriatri hemşireliği, adli pediatri hemşireliği ve cinsel saldırı muayenesinde adli hemşirelik olarak belirlenmiştir (23, 24). Ancak ülkemizde yasal olarak tanımlanmış adli hemşirelerin olmaması, adli olguların değerlendirilmesinde uygun yaklaşım sunacak eğitimli hemşirelerin bulunmaması (23) ya da sınırlı sayıda olması nedeniyle adli hemşireliğin çalışma alanlarına ilişkin bilgi, uygulama ve farkındalıkta yetersizlik olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda araştırma bulgusuna dayalı olarak, klinik uygulamaları sırasında uygun rol modelleri karşılaşılmama ve konuya ilişkin müfredatta okutulan derslerin de olmaması nedeniyle sınırlı sayıda öğrencinin belirgin tanımlamalar yapabildiği, gelen ifadelerin çoğunlukla genel hemşirelik alanlarına yönelik olduğu söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin çoğunluğu adli hemşirenin, "adli hemşirenin rol ve sorumlulukları, adli vakaya yaklaşım, vaka yönetimi ve bilgi aktarımı" konularında bilgi sahibi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Daha sonra, adli hemşirenin sırasıyla "insan/hasta/suçlu psikolojisi, hasta ve yakınları ile iletişim ve "hukuk kuralları, yasal süreç" konusunda adli hemşirenin bilgi sahibi olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Benzer şe-

kilde Şentürk ve ark. (2013)'nın yaptığı çalışmada da hemşirelik öğrencileri, adli hemşirenin hukuk alanında bilgi sahibi olması gerektiğini ifade etmişlerdir (12). Adli olgulara yaklaşımın ekip çalışması çerçevesinde olması gerekmektedir birlikte, bireyle ilk karşılaşan, ilk iletişimi kuran, muayene sırasında eşyalarına dokunan ve bireyden alınan numunelerle ilk temas eden kişi genellikle hemşirelerdir (23). Bu nedenle adli hemşireliğin konu kapsamını bilmek, teorik bilgi yüküne hakim olmak ve bunu hemşirelik uygulamalarıyla birleştirmek önemlidir. Aksi takdirde hemşire adli olgunun/kurbanın bakım ve tedavisini gerçekleştirirken bilgi eksikliğinden dolayı kanıtlara zarar verebilir, adli vakayı ihbar yükümlülüğünü yerine getirmeyebilir. Bu durumda ise hemşire, Türk Ceza Kanunu'nun 280. maddesine göre, "görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" (Türk Ceza Kanunu, Madde 280, Kanun Numarası: 5237, Kabul Tarihi:26.09.2004) hükmü ile karşı karşıya kalabilir.

Dolayısıyla adli vakanın yönetiminde hemşireye önemli görevler düşmektedir. Araştırmada öğrencilerin çoğunluğunun "adli hemşire uygulamaları ile adli olayın sonuçlarını etkileyebilir" yönünde görüş bildirmesi, öğrencilerin konunun önemi ve ciddiyetine ilişkin farkındalıklarının olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Sonuç olarak, çalışmada öğrencilerin adli hemşireliğe ilişkin istenilen düzeyde olmamakla birlikte farkındalıklarının ve bilgilerinin olduğu belirlenmiştir. Adli hemşireliğin tanımı, adli hemşirenin rol ve sorumlulukları, çalışma alanları ve bilgi sahibi olması gereken konulara ilişkin genel ifadeler olmakla birlikte çoğunlukla uygun yanıtlar verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin klinik uygulamalarında ve mesleki yaşantılarında ekibin bir üyesi olarak adli olguların uygun yönetimini ve bütüncül yaklaşımı sağlayabilmesi için yeterli donanıma sahip olması önemlidir. Bu doğrultuda öğrencilerin teorik bilgi ve uygulama becerilerini geliştirmek için müfredatlarına adli hemşirelik dersinin eklenmesi ve konuya ilişkin eğitim programlarının planlanması ve uygulanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Yavuz MF, Baştürk P, Yavuz MS, Yorulmaz C. Emergency room applications of forensic cases. Turkish Journal of Forensic Sciences 2002;1(2):21-6.
2. Abdool NN, Brysiewicz P. A description of the forensic nursing role in emergency departments in Durban, South Africa. JEN 2009;35(1):16-21.
3. Stevens S. Cracking the case: Your role in nursing. Nursing 2004;34(11):54-6.
4. Kent-Wilkinson A. Forensic nursing educational development: an integrated review of the literature. J Psychiatr Ment Health Nurs 2011;18(3):236-46.
5. Constantino R, Crane P, Young S. Forensic nursing evidence based principles and practice, chapter one fundamentals of contemporary forensic nursing practice, education and research. Philadelphia: F.A Davis Co, 2013: p.3-26.
6. Gökdoğan MR, Altunçul H. Forensic nursing: Scope and task. Nursing Forum 2002;5(5):16-21.
7. Zeyfeolu Y, Özdemir Ç, Hancı İH. Forensic Nursing. In: Hancı İH eds. Forensic Medicine and Forensic Sciences [in Turkish]. Ankara: Seçkin Yayıncılık San ve Tic AŞ, 2002: 631-6.
8. Sharma BR. Clinical forensic medicine-management of crime victims from trauma to trial. J Clin Forensic Med 2003;10(4):267-73.
9. Goll-McGee B. The role of the clinical forensic nurse in critical care. Crit Care Nurs Q 1999;22(1):8-18.
10. Fırat S, Ünal S, Yalçın GÇ. A new field in the discipline of nursing: Forensic nursing. The Bulletin of Legal Medicine 2016;21(1):39-42.
11. Yelken N, Tunalı G, Gültekin G. Situation of forensic nursing in Turkey. STED 2004;13(5):171-7.
12. Şentürk S, Büyükaslan B. Determination of knowledge and opinions about forensic nursing of senior nursing students. Bozok Medical Journal 2013;3(3):19-26.

13. Saral S. Approaches of emergency department nurses to TAF hospitals for judicial cases (Unpublished Thesis). Health Sciences Institute, İstanbul, 2008.
14. Soğukbulak Ö, Küçükkoğlu S, Aytekin A. The knowledge and approach about forensic cases of the nurses working in child emergency services. *Türkiye Klinikleri J Foren Med* 2014;11(2):63-70.
15. Bahar MT. Diagnosis of judicial cases by nurses working in emergency departments (Unpublished Thesis). Health Sciences Institute, İstanbul, 2008.
16. Gökdoğan MR, Erkol Z. Forensic nursing in Bolu, Turkey: a survey. *J Clin Forensic Med* 2005;12(1):14-7.
17. Kulusayın MÖ, Karadayı B, Kaya A, Dogan MB, Karadayı Ş, Dastan K, Zorlu T, Islek DS, Ozar E, Erkan I, Yukseloglu EH. Evaluation of awareness for emergency unit workers in collecting, keeping and transferring of biological evidences from forensic cases. *Med-Science* 2015;4(1):1912-26.
18. Topçu ET, Kazan EE. The opinions of senior nursing students about forensic nursing. *Egypt J Forensic Sci* 2018;8(1):16.
19. Lynch VA. Forensic nursing science. Available at: http://samples.jbpub.com/9780763792008/92008_CH01_Chapter1.pdf. [cited: 24 June 2018].
20. Alsaç SY, Akarsu RH. Examination of knowledge and opinions about forensic nursing of senior nursing students (Oral Presentation). 2nd International Forensic Nursing Congress and 1th Forensic Social Service Congress, 3-4 November 2016, Kırıkkale, Turkey.
21. Kalaycı I, Yazıcı SÖ, Küpeli A. Assessment of the knowledge level of nursing students on forensic nursing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 2014;131:130-4.
22. Karaca T, Özkan AS. Opinions about forensic nursing of senior nursing students (Oral Presentation). 2nd International Forensic Nursing Congress and 1th Forensic Social Service Congress, 3-4 November 2016, Kırıkkale, Turkey.
23. Çilingir D, Hintistan S. The scope and legal aspects of forensic nursing. *Journal of Education and Research in Nursing* 2012;9(1):10-5.
24. Eşiyok B, Hancı İH, Özdemir Ç, Yelken N, Zeyfeoğlu Y. Forensic nursing. *STED* 2004;13(5):169-170.